

Rasmus Sørensens breve til lensgreve Marcus Knuth

Kjøbenhavn - Nyhavn No 11 første Sal den 9 Julii 1844.

Høiædle Hr. Greve v. Knuth

Efter min Hjemkomst skrev jeg strax 30 Breve til de forskellige Steder i Jylland, hvor jeg havde afsat mine Udkast til de bevidste Andragender, og bad om, at disse Vedkommende snarligst ville meddele mig Efterretning om Udfaldet af deres Forsøg med Underskrift = Samlingen . Igaar modtog jeg herpaa Svar fra Skolelærer Jensen i Gudum (Lindenberg Grevskab), og det lyder paa, at i en viid Omkreds have disse Andragender vundet en stor Mængde Underskrifter, og ere allerede afsendte til dette Districts Deputerede, Hr. Klingenberg til Klitgaard, hvis Svarskrivelse efter Modtagelsen heraf Jensen meddeler mig, denne ytrer lutter Deeltagelse for Sagen og Omhu for, endnu at erhverve Underskrifter paa de samme Andragender fra den Deel af hans Valgdistrict, der ikke var bleven bekjendt dermed. - Fra alle de øvrige Steder har jeg endnu ikke faaet Svar, men faaer det vist nok fra mange Steder med næste Post, og fra dem alle efterhaanden, naar de ere istand til at give Efterretning om det Udfald, som de først selv seer, efterat Cirkukationen er løben tilbage til Udgangsstedet. - Jeg kan nu neppe tvivle paa, at der fra de fleste andre Steder jo nok kommer samme Efterretning, som denne; men dersom jeg skulde staae færdig til at reise til Viborg, saa snart jeg seer, at disse Andragender fra alle Valgdistricter med mængde af Underskrifter strømmer til Viborg, og jeg da tør antage, at min personlige Nærværelse i Viborg kan hjælpe til at fremme Sagen, - saa er det nødvendigt, at jeg da ogsaa i det samme maatte være forsynet med Penge til min Reise og mit Ophold i Viborg. - Jeg gjorde Overslag af min Families Underholdning til 500 rbd, og min egen Overreise 200 rbd aarlig; - jeg troer endnu ogsaa, at det omtrent kan blive tilstrækkeligt, naar min Omreisen indskrænker sig til - hvad jeg da nærmest tænkte paa . at oprette og pleie Læseforeninger og Aftenskoler på Landet; men en saa uafslædig Omreisen og et saa dyrt Ophold i Kroer og Gjæstgivergaarde, som jeg i Anledning af disse Stænderanliggender der har maattet foretage og endnu mere maa foretage, hvis der saavel i Roeskilde som i Viborg skal i det mindste løfte sig en nogenlunde samlet Folkerøst i disse Landbosager, kan jeg umuligt, med min største Sparsommelighed og Selvfornægtelse af alle overflødige Beqvemmeligheder, bestride af ovennævnte Sum.-

Hvormeget jeg, siden Nyaar sidst, har modtaget, veed Deres Høivelbaarenhed selv, og Resten for dette Aar, efter hiint Overslag, al min Familie og mig selv, kan jo vel enten sendes mig, eller modtages personlig af mig, inden 4 Uger ? ! - Om Deres Høivelbaarenhed derimod finder tjenligt, at jeg atter nu reiser til Jylland i disse Stænderanliggender, og om De, i saa fald, finder tjenligt at understøtte mig til at kunne foretage denne Reise og opholde mig, saalænge det behøvedes, i Viborg, - det beroer ganske og aldeles paa Dem selv. - Jeg er ogsaa i denne Henseende aldeles tilfreds med Deres Villie, som jeg beder mig tilkjendegivet med næste Post. - Jeg tænker, at Deres Høivelbaarenhed ikke har forglemt at skrive angaaende min Søn, (der endnu boer i Klædeboderne No 101 - 3die Sal) til Hr. Kjøbmand Bæch u Nordamerika i Newyork!-

Deres Ærbødigste hengivne Rs. Sørensen

Høivelbaarne Hr. Kammerherre, Greve v. Knuth til Knuthenborg pr. Maribo

Kjøbenhavn 7 August 1844.

Høiædle Hr. Greve v. Knuth!

Hvad har jeg bestilt, siden jeg sidst et Øieblik var i Lolland? - Jeg har v'ret ude i Holbeks-Eggen og derfra medbragt til Jylland de samme Petitioner (med 1582 Underskrifter fra denne Egns Bønder) som tilforn fra Jyderne ere indkomne til Stænderne i Viborg. - Jeg reiste ikke til Viborg, men kun til Aarhus, dens Omegn og Himmelbjerget, og sendte disse sjællandske Petitioner fra Aarhus til Viborg med Posten. - Ved Himmelbjergsfæsten (den 1 August) vilde jeg ogsaa have talt til Forsamlingen sammesteds - men lige i det samme jeg skulde have fremtraadt (om Eftermiddagen Kl. 5) var den overfaldende Regn omtrent bleven liig Skybrud, og aftog indtil Aften ikke saameget, at flere Taler og andre Fæstlighed kunne holdes - og Folket tog hjem, eller regnede ned under Drikken og Sviren i de stakkels Telte. - Indholdet af det, jeg denne Gang vilde have talt, vil jeg lade trykke i "Almuevennen". Det er samme Text, som baade Skamlings= og Himmelbjergs= Forsamling iaar har redet paa, nemlig "Dansk Nationalitet", hvilken Text jeg bedhandler noget anderledes. - Ved Himmelbjerget var de 2de Stænderdeputerede With og O. Kirk tilstæde, og de fortalte mig da noget af det, hvad Jørgen Bloch nu udførligt har tilskrevet mig, at bøndernes Andragende om "det privilegerede og upriviligerede Hartkorns lige Beskatning" var nu sat til Komitee = Behandling, efter en foregaaende Overenskomst imellem de Liberale iblandt de Deputerede og de Bondedeputerede, hvilke sidste, ovenpaa en daglig og hæftig Trætte i Læsesalen med alle de andre Deputerede i Anledning af de mangfoldige indkomne Underskrifter paa disse Landboandragender, endelig forenede sig om: reent ud at erklære, at saalænge de Kjøbstaddeputerede og enhver af alle de andre, der vilde have Navn af Bondeven og Fædrelandsven, ikke vilde stemme for disse Sager, som var i Bondestandens og hele Landets Interesse, - da vilde og skulde de (Bøndernes Bondetalsmænd) imodsætte sig enhver Petition og enhver Bestræbelse til en friere Forfatningsart: og var end deres Antal i nærværende Stændersession ikkun ringe - de kunde dog forsikre, at det fra alle de jydsk 22 Landdistricter af de mindre Landejendomme skulde, efter næste Valg af Deputerede, blive stort nok af virkelige Bondetalsmænd til at kunne gjøre fornøden baade Modstand og Virkning; - thi var der ikke Sind og Villie i de liberale Konstitutionsraaben til andet end at beholde den nærværende uretfærdige Ulighed i Hartkorns Byrder og den nærværende Godseier vilkaarlighed over Fæstebøndernes og Huusmændenes producerede Formue og Eiendom, - da er der jo ingen tænkelig Grund for Bondestanden til at ønske endog den ringeste Gran af lovgivende Magt draget fra Souverainiteten endskiøndt den for nærværende Tid er kun til Aristocratiets Interesse) over til Stænderne, hvis mægtigste og meest oplyste Medlemmer da for hele den tilkommende Tid vilde beholde Overvægten til Folkets (Menigmands) fortsatte undertrykkelse. - Nu heed det: naar først Stænderne blev lovgivende og skatteprivilegerede, da vilde jo Valgloven udvides til en bedre Folkerepræsentation, og der vilde da være baade frihed og Leilighed for Bønderne og Borgerne til at voxte i Magt, Rettighed og Oplysning til den Grad, at de godt i Stændermøderne maatte kunne holde Ligevægt imod de høiere og rigere Stænder. - Hertil svaredes: viis blot Folket og Kongen, at det er hele Landets almindelige bedste, de ringere som de høiere Folkeclassers fælles Gavn, at Konstitutionsspørgsmaalet gaar paa, og viis det i Gjerning, ved at andrage og stemme for de nærværende Landbosager til Modvægt saavel mod Levningen af det gamle som mod det nye Aristocrati - og viis det, ved at andrage og stemme for alt hvad der kan tjene til større borgerlig Frihed og Lighed til hver Mands Gavn, - da seer man, at det er ikke blot Hensigt til egen Interesse, men til fælles bedste for Samfundet, at de Liberale har bag Øret - og vil den nærværende Souverainitet da ikke

opfylde slige vore fælles Petitioner, - da ville vi og vist nok hele Landalmuen finde, at der intet godt mere er at haabe af Souverainiteten - og da være enige i at andrage om en folkelig Regierings=Konstitution. - Dette virkede - især paa Jespersen - til den Grad, at han - skriver Jørgen Blach - omstemte Saamange til at gaae ind paa Hartkornssagen, at de foreløbig enedes om at faae den sat under Comiteebehandling paa den Maade, at Betzer skulde producere et Forslag til Discussion og derpaa skulde alle de andre Bondedeputerede afgive hver sine fremlagte Andragender med Underskrifterne (for hvilke mange af de Deputerede formelig rystede - skriver Blach til den Comitee, der vilde blive nedsat. _ Hertil lod jeg mig først bevæge, efter megen Tiggen og Beden, thi jeg havde meldt mig som første Proponent for denne Hartkornssag - skriver Blach, og mit Forslag med de 250 Underskrifter var jo ikke ganske det samme som Betzers nu blev - men der bliver dog nu vendt op og ned paa Sagen saaledes som den er fra Betzer ved Forhandlingerne - og til Mere er det ikke mueligt at drive det dennegang.² Det blev nu ogsaa en Slags Forliigsbetingelse - for at faae Hartkornssagen for - at Andragenderne fra alle Valgdistricter med de ligesaamange Underskrifter om Fæstevæsenets Overgang til Arvefæste maatte bortfalde denne Gang, paa den Grund, at det dog ikke gik an, at komme med flere saa gjennemgribende Reforme i Landbosagen paa een Gang. - Jeg indvilgede dog ikke i at lade denne Sag falde - skriver han videre - førend jeg saae og hørte hvor tosset og alvorlig Ostenfeldt proponerede og indledte den; thi jeg vilde have oplæst og indledt denne Sag istedetfor Ostenfeldt, men det var ikke mueligt at bevæge ham til at lade mig eller en anden paatage os denne Sag, fordi han var den første, der havde anmeldt sit Andragende derom".

Saaledes kan Blach elene paa Grund af Ostenfeldts Tossethed, sige at han og 10 Bondedeputerede foruden som medbragte samme Andragende fra deres Vælgere, lod denne Sag falde ved at stemme tilligemed Modstanderne imod Sagens Nedsættelse til Comiteebehandling - uden at føle, at bar Ostenfeldt sig tosset ad, da var der netop destostørre Grund for ham og de andre Bondedeputerede til at have taget Ordet og viist større Klogskab og Dygtighed; - men der er ingen Enighed til fælles Interesse og Iver for Sagen til det Almindeliges bedste - og derhos er der ikke en eneste Bondedeputeret i Viborg, som kjender eller af Erfaring veed hvad Fæstevæsen er. - Men at Ingen i hele Forsamlingen kunde sige Rosenørn hvilken Nytte det maatte blive for Staten, at det frie Hartkorn erholdt lige Skatter og Byrder med det ufrie, det har virkelig forbauset mig, saavel som ogsaa dette, at selve Kommissariens er den eneste, der kunde indvende den Sandhed imod Betzers Grundprincip for sit Forslag, "at Hovedgaardtaxtens Tiendefrihed er bygget paa selv samme Grund som dens Skattefrihed" - altsaa oprindelig aldrig kjøbt som Eiendom, og følgelig staaer det i den Statens Overeiendomsret, som alle Viborgerne indrømmede, at tage sin egen Eiendom tilbage ved at ophæve Skatte= og Tiendefriheden; - og at bevise, at Staten er trængende til at gjøre dette, saavel for sin egen Opholdelse som for sine mange ufrie Hartkornsydres Ret og Bedste, - det var dog virkelig den letteste Sag af Verden. - Commissarius har i denne Anledning talt bedre end alle de andre; selv alle hans Indvendinger havde ladet sig fortrinlig anvende til Fordeel for Sagen. - Man seer tydeligt deraf, at han vil begynde at smigre og smidske for Bønderne; ogsaa i Anledning af Andragendet om Fæstevæsenets Ophævelse, smigrer han for Lydersen, som - efter Blachs Brev - er overordentlig indtaget af Commissariusnu. - Jeg vil nok troe, at havde jeg personlig været i Viborg, for at hjælpe Bondedeputerede med disse Sager i deres logis? og under deres indbyrdes Conferrents desangaende, saavel som med deres Forligsmægling med de Liberale blandt de Kjøbstaddeputerede, da vilde disse Sager faaet lidt anderledes Holdning; men jeg er ogsaa godt tilfreds med, at jeg ikke var og er der, - thi forene mine Bestræbelser til Landalmuens, hele Folkets, Bedste, som jeg tilsigter, kan egentlig virke som jeg tænker mig de skulle, - da maae de først naar ind i den af Folket, der kan virke igjen paa deres Næste, maae derpaa som Sædekornet af sit

Frøe voxer, i dem til en maadelig Væxt, der rækker ud af dem i Ord og Handling som Grene med Qviste, blade og Frugt til fælles Nydelse, Læe og Skygge for alle dem, der findes i Væxtens Kredse. - Jeg mener ikke blot her: en større Folkeoplysning, men en større Folkevelvillie - en større Folkehjertelighed og Kjærlighed i Guds og Sandheds Tjeneste til en Livsfrugt ikke alene for Tiden men for Evigheden, uden hvilken Kundskabstræets frugt ikkun virker Hovmod, Herskesyge, Egennytte - Død og Undergang! -

Imidlertid seer jeg ikke nogen nærmere Vei til at virke til dette Maal, end den, jeg har begyndt - nemlig gribe aldeles selvopofrende til at klare og virke practisk for Landalmuefolkets store og vigtige materielle Interesser til Livsrøre, Udvikling og Fremgang dermed; thi kan jeg ikke, ved at berøre Deres Hjertedeeltagelse i de Ting, hvor den findes, vække Deres Opmærksomhed og Lyst for de aandelige og øvrige Ting, der alene kan give Dem Kraft og Sammenhold til at troe og gjøre Guds Villie saavel til Statsamfundets som til Deres eget sande Bedste, - da kan jeg ikke tiltale og virke paa dem til nogen egentlig Folkeudvikling, ved at komme til Dem blot med Deres aandelige Interesser, hvilket Sidste jeg har prøvet i mange Aar. - Det er vel en aldeles ny Vei i Danmark, jeg derved har begyndt at betrede - men det er en meget gammel og prøvet Vei i Engelland, Nordamerika - og tildels ogsaa i Frankrige; - ogsaa klart som jeg seer, at saa denne fri Missions = og Agitations = Vel er netop det udrettet, der har lagt Spiren og pleiet Væxten til de Meste af alt det ikke blot timelig man især aandelige og evige Gode og Store, som i disse Lande altid vidt overmaaler det, - saa vis er jeg ogsaa paa, at det Samme forholdsmæssig kan skee i Danmark, naar her blot var Deeltagere og Arbeidere til denne Høst - endnu ere vi kun To, hvilket vist nok er flere end Een; men havde jeg endog nu Raad og Evne til at være denne Ene, da har jeg erfaret, at som saadan kunde jeg dog ikke være det; - der hører en Forening til, fra hvilken en Missionær eller en sand Agitator udgaaer og i hvis Formaals Tjeneste han staaer, og han skal som Saadan aflægge Regnskab og være enig med sin Medforenede eller sine Medforenede i den Gjerning, han udfører; - uden dette mangler han det aldeles nødvendige Støttepunkt, selv naar han er sig bevidst, at han har gjort Alt paa det bedste, der var ham mueligt! - Hos de baade jydskke og Sjællandske Skolelærere, som jeg paa denne sidste Reise besøgte, aftalte jeg at ville komme til dem, for at virke til Læseforeningers og Aftenskolers Oprettelse. - Deres altid inderligt ærbødige og hengivne R. Sørensen

Min Søn fortæller, at Hr. Kjøbmand Bæch fra Ny York kommer selv til Knuthenborg - og Deres Høibhed forglemmer da vist ikke, at tale til ham, om min Søn maa tage hjem med ham, og tilmelde mig hans Sogn. Jeg kom hjem fra Jylland igaard og er syg i Dag.